

6. DEL – GOSPODARSKA RAST IN NJENE DOLGOROČNE DETERMINANTE

Uvod

- Razlikovanje med mikro in makro ekonomijo.
 - Statični in dinamični pogled na gospodarstvo in vloga denarja.
- Mikro** se ukvarja s proučevanjem odločanja v gospodarskih enotah in odnosih med njimi. **Makro** ekonomija pa ima za objekt gospodarstvo kot celoto.
 - V sodobnem svetu se gospodarska gibanja (menjava, delitev) odvijajo s posredovanjem denarja. V denarnem je gospodarjenje v bistvu odločanje o uporabi denarja, ki ima aktivno vlogo.

1 Enačba gospodarske rasti

- Kakšna je razlika med gospodarskim razvojem in gospodarsko rastjo? Kaj to pomeni za odločanje o strategiji razvoja družbe?
- Napiši in komentiraj enačbo gospodarske rasti ter razloži v katero obdobje po Marshallu spada.
- Navedi relativno obliko enačbe gospodarske rasti in razloži zakaj se ta oblika bolj pogosto uporablja v mednarodnih primerjavah.

a) Gospodarska rast je ras družbenega produkta. Gospodarski razvoj pa je rast produkta na stopnjo zadovoljevanje potreb. Za strategijo družbe pomeni več gospodarski razvoj.

b)

$$\Delta P = p \cdot I$$

dani investicijski učinek

investicija

Dolgo obdobje po Marshallu, zaradi investicij.

c)

$$\frac{\Delta P}{P} = p \cdot \frac{I}{P}$$

Gre za povečanje produkta glede na njegovo stanje na začetku. V mednarodnih primerjavah se uporablja zato, da bi se omogočilo primerjane gospodarstev na različnih razvojnih stopnjah.

2 Faktorji rasti in maksimizacija rasti

- Kateri dejavniki definirajo zgornjo mejo gospodarske rasti?
- Kaj predstavljata pojma potencialni tehnični napredek in potencialna zaposlenost?
- Ali je smiselno pričakovati, da bi se obe komponenti v enačbi gospodarske rasti, delež investicij v družbenem proizvodu in investicijski učinek lahko stalno povečevali? Razloži.
- Kaj določamo s pojmom demografskih investicij?

a) TN in št. prebivalstva - brez njune rasti ni rasti družbenega produkta.

b) **Potencialni TN**: kadar je v celoti dosežen v produkciji, je dosežena zgornja meja produkta na zaposlenega.

Potencialna zaposlenost: maksimalna možna zaposlenost prebivalstva.

c) Ne. Ker se ob doseženi zgornji meji investicije omejujejo na obnovo.

d) **Demografske investicije**: zagotavljajo rast družbenega produkta pri nespremenjenem produktu na prebivalca.

.2.1

- a) Kakšen odnos med velikostjo investicij in investicijskim učinkom dobimo, če investicijske možnosti razvrstimo glede na pričakovano učinkovitost od najboljših proti slabšim?
- b) Zakaj je investicijski učinek impliciran v enačbi rasti poenostavitve, ki zahteva dve korekciji kot kriterij za investiranje?
- c) Podjetnik pri svojih odločitvah upošteva neto investicijski učinek. Dohodek katerih faktorjev je izvzel iz bruto investicijskega učinka?

- a) Čim več investicijskih možnosti je realiziranih, manjši je mejni investicijski učinek.
- b) V enačbi je investicijski učinek bruto investicijski učinek. Če od bruto produkta odštejemo produkte ostalih faktorjev, dobimo produkt kapitala, ki je neto investicijski učinek.
- c) Izvzel je dohodek primarnih faktorjev zemlje in dela skupaj z izumiteljstvom.

.2.2

- a) Po katerem pravilu se dosega maksimizacija proizvoda?
- b) Katera mera potegne mejo med investicijskimi projekti, ki bodo sprejeti in med tistimi, ki ne bodo uresničeni?
- c) Kaj je optimalni obseg investicij? Kaj je posledica prevelikega ali premajhnega investiranja?

- a) Z izenačitvijo mejnega neto investicijskega učinka in obrestno mero.
- b) Obrestna mera.
- c) To je obseg investicij, ki zagotavlja maksimalno rast. Preveliko investiranje pomeni, da je mejni neto učinek manjši od obrestne mere in je gospodarska rast počasnejša od možne. Premajhno investiranje pa pomeni, da je mejni neto učinek večji od obrestne mere in je gospodarska rast manjša od možne.

.2.3

- a) Kako diskontna mera pomaga pri investicijskih odločitvah premagati problem, da se produkt projekta razteza skozi daljše obdobje?
- b) Kako pravilo mejni neto investicijski učinek = obrestna mera izrazimo preko neto interne stopnje donosnosti?
- c) Kakšna je sedanja vrednost investicije, pri kateri je interna stopnja donosnosti enaka diskontni meri?

a) Odlaganje porabe v bodočnost se splača, če povečuje skupno vsoto porabe (sedanjost in prihodnost). Sedanja vrednost investicij mora biti > 0 , investiramo pa do meje, ko sedanja vrednost pade na 0.

b) Investicijski učinek je v bistvu interna stopnja donosnosti investicije. Enakost mejnega investicijskega učinka z obrestno mero pa je v bistvu enakost interne stopnje donosnosti z diskontno stopnjo. Maksimizacija produkta in maksimizacija porabe sta identična kriterija investiranja. Produkt povečujejo samo investicije z internimi stopnjami donosnosti večjimi od diskontne stopnje (njihova sedanja vrednost je > 0).

c) Sedanja vrednost je 0.

interna stopnja donosnosti $>$ diskontna stopnja \rightarrow vrednost $I > 0!!!$

.2.4

- a) Cilj je maksimiziranje potrošnje. Kdaj se investiranje (odlaganje potrošnje v bodočnost) izplača?
- b) Zakaj pravimo, da maksimizacija proizvodnje in maksimizacija potrošnje privede do identičnih kriterijev investiranja?
- c) Kakšno pomembno funkcijo v gospodarstvu opravlja diskontna mera (ki je objektivna v primeru narodnega gospodarstva in subjektivna v primeru posameznika)?

a) Glej nalogo 2.3 a.

b) Ker investiranje do meje, pri kateri sedanja vrednost pade na 0, poveča skupno porabo do maksimalno možnega obsega. Maksimalni produkt dosežemo pri obsegu investicij, kjer je mejni

investicijski učinek enak obrestni meri. Maksimalno porabo dosežemo takrat, ko je interna stopnja donosnosti enaka diskontni meri.

c) Maksimizacija produkta ali porabe sta identična kriterija investiranja. To pomaga gospodarskim subjektom, da prinašajo investicijske odločitve soglasno z narodnogospodarskimi interesi.

.2.5

Gospodarstvo A dosega stopnjo rasti produkta 6% pri 20% deležu investicij v družbenem proizvodu, gospodarstvo B pa le 4 % pri istem deležu.

a) Kolikšni so investicijski učinki?

b) Koliko znašajo potrebne demografske investicije, če prebivalstvo v gospodarstvu A raste po letni stopnji 1%, v gospodarstvu B pa 0,5 %?

$$\frac{\Delta P}{P} = p \cdot \frac{I}{P}$$

a) A

B

b)

$$0,01 = 0,3 \cdot \frac{I}{P}$$

$$\frac{I}{P} = 0,333$$

$$\frac{I}{P} = 3,3\%$$

$$0,005 = 0,2 \cdot \frac{I}{P}$$

$$\frac{I}{P} = 0,025$$

$$\frac{I}{P} = 2,5\%$$

3 Struktura investicij in gospodarska rast

a) Raven in način upadanja investicijskega učinka je v različnih panogah različen. Razloži zakaj in kako struktura investicij vpliva na gospodarsko rast.

b) Dva načina pospeševanja rasti s pomočjo spremembe strukture investicij in proizvodnje.

c) Zakaj je v odprtem gospodarstvu situacija glede investicijskih učinkov bistveno drugačna kot v zaprtem gospodarstvu?

d) Kateri faktor stoji v ozadju strukturnega efekta rasti? Razloži na primeru industrializacije.

a) S spremembo strukture produkcije se doseže dodatna gospodarska rast. Potrebno je zmanjšati investicije z nizkim in povečati investicije z visokim investicijskim učinkom.

b) 1. Narodno gospodarstvo omogoča izkoriščanje komparativnih prednosti. Razširjajo se panoge s temi prednostmi in zmanjšuje produkcija brez takih vrednosti.

2. Vpliv TN, ki se doseže z uvajanjem nove tehnike v produkcijo.

c) Medpanožni investicijski učinki v zaprtem gospodarstvu neizbežno upoštevajo relativne domače cene. V odnosih med državami pa so odločujoče svetovne cene. Struktura investicijskih učinkov po teh cenah je povsem drugačna kot struktura po domačih cenah.

d) Industrializacija se ne omejuje na nerazvite države. V ozadju strukturnega efekta rasti stoji TN, ki ga razvite države ustvarijo same, nerazvite pa ga uvažajo.

4 Faktorji, ki omejujejo rast

a) Kateri so omejitveni faktorji s stališča gospodarstva kot celote?

b) Substitutivni in komplementarni faktorji. Kakšna je substitutivnost med primarnimi faktorji proizvodnje?

c) Komentiraj pomen posameznih faktorjev.

a) Omejitveni faktorji so tisti, katerih stopnja substitutivnosti je blizu 0 in se tako približujejo komplementarnim. V sorazmerno dolgih obdobjih je prilagajanje količine faktorja ponudbe in povpraševanja tako neznatno, da se kažejo kot omejitveni.

b) Bistvo gospodarskega napredka je substitucija dela s kapitalom (sredstvi). Substitutivnost iznajditeljstva in podjetništva kot tudi zemlje je zelo omejena.

c) Iznajditeljstvo omejuje gospodarsko rast tekom vseh zgodovinskih obdobj.

Zemlja - naravni pogoji omogočajo razvoj, če ti faktorji manjkajo, gospodarska rast zaostaja kljub razpoložljivemu kapitalu in podjetništvu.

Kapital - zaradi pomanjkanja kapitala je gospodarska rast počasnejša. Kapital se lahko dobiva z inozemstva ali z lastnim varčevanjem. Glede omejenosti se smatra razpolaganje s tehnologijo in znanjem.

Podjetništvo je poleg tehnologije glavna ovira za hitrejšo rast.

Delo - v novejših časih primanjkuje nekvalificirane delovne sile, to se rešuje z uvozom tuje, vendar tudi to ima meje.

Tržišče - zaradi majhnih količin proizvodnje se ne more izkoristiti najboljša tehnika, če pa se uporabi, so stroški celo višji kot da se proizvaja s slabšo tehniko. Odločujoči so stroški in cene. Z dovolj nizko ceno se tržišče lahko razširi praktično neomejeno.

5 Način pospeševanja rasti in konflikt rasti

- Različni pristopi pri poskusih za pospešitev gospodarske rasti.
- Kaj so karakteristike pristopa, ki temelji na uvozu kapitala, tehnologije in podjetništva? Zakaj pravimo, da je tak razvoj običajno disproporcionalen?
- Kaj je bistvo konflikta rasti? Kateri sloj poskuša doseči, da bi gospodarstvo prevzelo njegovo lestvico preferenc kot odločujočo?
- Zakaj je pri financiranju pospešene rasti iz domačih sredstev in hitrosti pospeševanja verjetnost konflikta rasti večja? Kako na ta problem vpliva učinkovitost investiranja?
- Razložite konflikt rasti s pomočjo enačbe rasti?

a) → uvoz kapitala, tehnologije, podjetništva.

→ povečanje obsega investicij v panoge, ki se smatrajo za nosilce rasti - aktivna politika rasti.

b) Uvoz teh faktorjev je mogoč, če države razpolagajo s precejšnjimi naravnimi izvori ali pa so zanimive zaradi vojnih razlogov. Zaradi vezanja na naravne izvore je rast disproporcionalna, saj ta področja ostajajo še vedno nerazvita.

c) Nasprotje med planerji ni prebivalci okoli večjega deleža v družbenem produktu. Načrtovalci hočejo čim večjo rast produkta, potrošniki pa želijo čim več porabiti.

d) Financiranje pospešene rasti iz domačih sredstev pripelje do kolizije preferenc tradicionalnih in progresivnih slojev. Če je rast prepočasna, nezadovoljni zmanjšajo ponudbo dela.

e)

$$\downarrow \Delta P = \downarrow p \cdot I \uparrow$$

Vpliv ponudbe dela → rezultati so nasprotni od načrtovanih.

6 Dvopolnost odločanja in gospodarska rast kot faktorji neenakomernosti

- Kje se v sodobnem denarnem gospodarstvu srečajo odločitve o proizvodnji in odločitve o uporabi?
- Kako se v denarnem gospodarstvu akt menjave razbije na dva samostojna dela?
- Zakaj gospodarska rast ta problem še povečuje in kako bi se razrešil s stacionarnem gospodarstvu?

a) Na tržišču.

b) S posredovanjem denarja.

c) Pri gospodarski rasti se pojavlja neenakost med produkti in dohodki. V stacionarnem gospodarstvu, kjer je reprodukcija nespremenjena, je produkt vedno enak, če ni TN, je nespremenjena tudi struktura povpraševanja. Edine investicije so obnove.

$$\Delta D = p \cdot I$$

$$\Delta P = p \cdot I$$

$$D + \Delta D = P + \Delta P$$

Kritična je enakost :

$$\Delta D = \Delta P$$

7 Planiranje kot sredstvo vzpostavljanja enakosti med povečanjem proizvoda in povečanjem dohodka

- Kaj pomeni trditev, da je bil pri tem v centralno planskih gospodarstvih poudarjen problem nezadostnega proizvoda, v tržnih kapitalističnih gospodarstvih pa problem nezadostne prodaje?
- Naloga planiranja je tudi predvidevanje o odločitvah, ki jih ne more nadomestiti z lastnim odločanjem. Kako lahko vplivamo na cilj paralelnega gibanja porasta proizvodnje in porasta dohodka?
- Kateri so vzroki, da povečanje proizvoda lahko zaostaja za investiranjem? Kako se je ta problem izražal v socialističnih gospodarstvih (uporabi tudi formulo)?

a) Centralno planska gospodarstva. Investiranje je povezano z aktivacijsko dobo, zato je dohodek, ki ga dobijo sodelujoči faktorji večji od povečanega produkta. V tržnih gospodarstvih trošenje zaostaja za produktom, ker gre del dohodka v prihranke. Tu se soočajo z nezadostno prodajo.

$\Delta D > \Delta P \Rightarrow$ centralno plansko limitiranje D
- prisilno varčevanje

b) Problem se rešuje s centralnim limitiranjem dohodka proizvajalca na obseg, ki ga dopušča velikost produkta, s ciljem uskladiti ponudbo in povpraševanje. Metoda prisilnih prihrankov (zmanjšajo realne dohodke, ker povišajo cene dobrin). Pomembno je predvidevanje o smereh odločanja, usmerjanje v primeru nepravilnih odločitev. Orientacija na zadovoljevanje potreb prebivalstva - bogatejša ponudba porabniških dobrin.

c) Aktivizacijska doba.

- Izgradnja investicijskih objektov traja dolgo.
- Objekt zahteva čas za preizkusno obratovanje.
- Dokler se delavci in sredstva ne utečejo, je produkt manjši.
- To podaljšuje tudi primanjkljaje podjetniških sposobnosti.

Faktorji, ki sodelujejo pri investiranju dobivajo dohodek, produkta pa še ni.

$$\Delta P_t = p \cdot I_{t-\Phi}$$

čas med investicijo in povečanjem produkta
obdobje časa

8 Nujna enakost povečanja dohodka in povečanja proizvoda po Sayevem zakonu

- Kako je klasična politična ekonomija z zakonom trga obravnavala ta problem?
- Kakšno vlogo je v tej obravnavi igral denar?
- Kaj pomeni stališče Saya, da je nezaposlenost produkcijskih faktorjev (dela oziroma kapitala) prostovoljna?

a) produkcija ustvarja samo s svojimi produkti sredstva za njihovo realizacijo. Ponudba ustvarja za svojo prodajo potrebno povpraševanje. Če se pojavi nezmožnost prodaje, je razlog v premajhni produkciji.

b) Po Sayu je denar samo posrednik menjave, nima nikakršnega samostojnega vpliva. Njegova vrednost je enak vrednosti blaga, ki ga kupuje.

c) Po Sayu problem brezposelnosti ne obstaja in je le rezultat nepripravljenosti delavca, da dela za vrednost mejnega produkta svojega dela oz. so ocenjeni stroški dela večji od zaslужka - nezaposlenost je prostovoljna.

9 Neenakomernost gospodarske rasti

- Kakšna je razlika med dvema glavnima vzrokoma neenakomerne gospodarske rasti (zunanj faktorji in neskladje med povečanjem dohodka in povečanjem proizvoda)?
- Ali so konjunktorne oscilacije v zgodovini kapitalističnega razvoja demantirale Sayev zakon?
- Karakteristike gospodarskih ciklov, depresija, boom, zgodovinske iskušnje.
- Kratki cikli in recesije v povojnem razdobju.

e) Dva tipa gospodarskih ciklov v zgodovini socialističnih gospodarstev.

a) Pri zunanjih vzrokih je rast ΔP neenakomerna kljub popolnem usklajevanju $\Delta D \approx \Delta P$.

Neparalelnost $\Delta D \approx \Delta P$ pa je pogojna že zgodovinsko - te neenakomernosti so poznane pod imenom gospodarskih ciklusov, saj se oscilacije gospodarske rasti pojavljajo v pravilnih periodah.

b) Da, ker so oscilacije zunanji izraz neizbežne enakosti.

c) Gospodarski ciklusi zajemajo obdobje 10 let, karakterizirajo jih nenadni zlomi prizadete gospodarske dejavnosti. Depresija: obseg kredita \downarrow , $i \uparrow$, prodaja blaga \downarrow , poraba \uparrow , zaloge blaga \uparrow , profiti \downarrow , produkcija \downarrow , zaslužki \downarrow , zaposlenost \downarrow . Depresiji sledi oživljanje in gospodarski razcvet - boom, temu zopet depresija. Po 2. sv. vojni se ne pojavljajo več.

d) Kratki cikel = 3,5 leta. Dejavnost se včasih sploh ne zmanjša, zmanjša se stopnja njene rasti, cene, zaslužki, profiti in zaposlenost \rightarrow zato je to recesija.

e) Investicijski ciklusi, kjer se ustvarja pritisk na porabo, kar vodi v konflikt rasti, zato planerji popuščajo - 8 let. Bistvo je neenakomernost ΔP , ki ni izzvana z gibanjem ΔD .

Drugi tip je pogojen s tržnim karakterjem gospodarstva in orientacijo produkcije a zadovoljevanje potreb prebivalstva. Izhajajo iz oscilacij ΔD .

.9.1

a) Katero hipotezo je v zgodovini ekonomske misli o gospodarskih ciklih postavil Marx?

b) Kakšno je bilo stališče Keynesa o gospodarskih ciklih po veliki gospodarski krizi leta 1929 in kakšno smer razvoja ekonomske teorije je s tem podal?

c) Kateri so poudarki za ekonomsko politiko v zvezi z gospodarskimi cikli, ki jih je zagovarjal Keynes?

a) Gospodarski ciklusi so imanentni v kapitalističnem oz. denarnem gospodarstvu.

b) Keynes - mehanizem denarnega gospodarstva implicira cikličnost njenega gibanja. Podal je idejo anticiklične politike.

c) Anticiklična politika: BOOM < davki \rightarrow prihranki; RECESIJA > davki \leftarrow prihranki

+ obdavčenje - davčne stopnje delujejo anticiklično

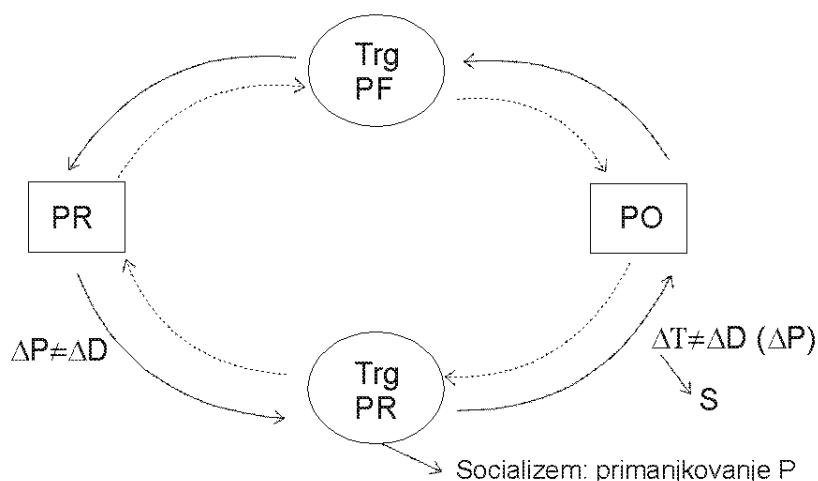
+ subvencije, negativni davki, javna dela

Poudarek na davčni oz. fiskalni politiki. Dohodki in izdatki države igrajo tu pomembno vlogo.

Uvod

a) Razmerje med rastjo produkta, dohodka in trošenja (uporabe produkta): kje vse lahko pride do neenakosti (tudi grafični prikaz s pomočjo sheme gospodarskega krožnega toka).

a) Zaostajanje rasti porabe dohodka za rastjo produkta se lahko obravnava tudi kot zaostajanje rasti dohodka za rastjo produkta in kot zaostajanje rasti porabe dohodka za rastjo dohodka samega. V socialističnih gospodarstvih je problem zaostajanja rasti produkta za dohodkom.

10 Zaostajanje rasti trošenja za rastjo dohodka

- Katera odločitev je kritična za enakost med rastjo dohodka in rastjo trošenja?
- Ali neenakost med rastjo dohodka in rastjo trošenja velja ex ante ali ex post?
- Kaj v tem pogledu pomeni razlika v prostovoljni ali prisilni porabi?
- V katerih konkretnih oblikah se v realnem gospodarstvu pojavlja zaostajanje povečanja trošenja dohodka za povečanjem produkta (=dohodka)?

a) Zahteva enakosti ex ante porabe z rastjo dohodka, prostovoljno povečanje porabe = ΔP .

Rast produkta je enaka rasti dohodka. Tako je neenakost med rastjo dohodka in trošenja rezultat odločitve o uporabi dohodka oz. o morebitnih prihrankih. Gre za ex ante porabo dohodka za porabo ali investicije. Da bi se realiziral celoten ΔP , se mora porabiti res ΔD - niti en del ne sme iti v prihranke (S).

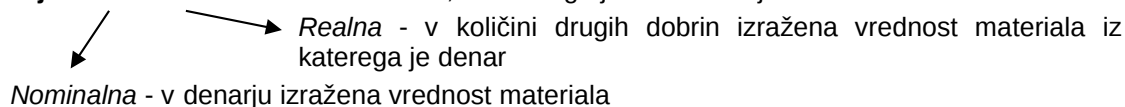
- Neizbežna enakost se nanaša na ex post odnose, razlika pa obstaja pri ex ante odnosih.
- ex ante - prostovoljno investiranje; ex post - prisilno investiranje
1. prihranki kot konstanten del dohodka,
2. Gospodarski subjekti varčujejo enkrat večje, drugič manjše dele svojih dohodkov,
3. Z rastjo dohodka se poraba povečuje, a vse počasneje.

11 Upočasnitev denarnega obtoka

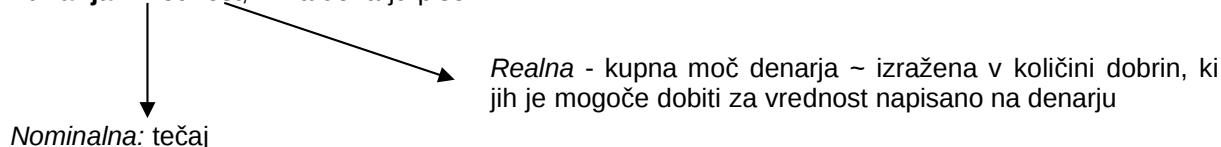
- Kaj je denar?
- Osnovne funkcije denarja.
- Faze v nastanku denarja.
- Pojavne oblike denarja v zgodovinskem razvoju.
- Zunanja in notranja, nominalna in realna vrednost denarja.
- Kako se definira kupna moč denarja?
- Definicija denarnega obtoka.
- Definicija hitrosti kroženja denarja, tudi kot intenzivnost njegovega mirovanja.
- Vrste hitrosti kroženja denarja.
- Tehnični in ekonomski faktorji (determinante) hitrosti kroženja denarja.
- Menjalna enačba v enostavni in v razviti obliki - kot identiteta; njeni avtorji.
- Kako je zaostajanje rasti trošenja za rastjo dohodka v realni sferi povezano s spremembo varčevanja oziroma hitrosti kroženja denarja v denarni sferi.

- Denar** je posebna vrsta blaga, ki posreduje v menjavi blaga.
- Menjalno sredstvo, merilec vrednosti, zaklad.
1. nastanek dobrine, ki je osnova za denar
2. fizična monetizacija - dobrina dobi obliko denarja
3. ekonomska monetizacija - nastali denar se prvič uporabi v funkciji denarja

- d) - zamenljivi bankovci,
 - uvedba sistema pravega denarja (blagovni, kovinski),
 - upniški denar,
 - prenehanje zamenljivosti,
 - knjižni denar - pomembnost vloge centralne banke in obveznih rezerv.
- e) **Notranja** - vrednost dobrine oz. materiala, iz katerega je denar narejen.

Zunanja - vrednost, ki na denarju piše

f) **Kupna moč denarja** je zunanja realna vrednost denarja.

$$KUPNA MOC DENARJA = \frac{1}{C \text{ (= splosna raven cen)}}$$

- g) **Obtok denarja** - količina denarja, ki se nahaja v gospodarstvu in opravlja svoje funkcije.
- h) **Hitrost kroženja denarja** - število nakupov oz. prodaj, ki jih denar opravi v teku enega leta, če denar miruje, ni v obtoku in ne opravlja svojih funkcij.
- i)

$$V = \frac{P}{M} \begin{cases} \rightarrow P_v = \text{transakcijska hitrost} \\ \searrow P_c = \text{dohodkovna hitrost} \end{cases}$$

- j) **TEHNIČNI F.:** čim manjše vrednosti so, hitreje krožijo. Hitrost obtoka je odvisna od izplačila os. dohodkov. Če bi denar nenehno opravljal funkcije, bi bila količina denarja v obtoku manjša.
- EKONOMSKI F.:** hitrost obtoka je manjša v nerazvitih državah s kmetijsko proizvodnjo in večja v razvitih industrijskih državah - želja po likvidnosti. Čim bolj denar leži (počasnejša ko je poraba dohodka), tem počasnejši je obtok denarja.

k)

$$M \cdot V = P \text{ - enostavna oblika}$$

$$M \cdot V = P \cdot C \text{ - razvita oblika}$$

$$V \cdot \Delta V = \frac{P \cdot \Delta P}{M}$$

$$M + \Delta M = \frac{(P + \Delta P) \cdot C}{V} \text{ - razvita oblika}$$

l) Razlika med večjo rastjo dohodka (produkta) in manjšo rastjo porabe naredi prihranke - del dohodka, ki ostane v blagajnah. Varčevanje povzroči upočasnitev obtoka denarja, torej nasprotuje porabi. Denarni tokovi so zrcalna slika realnih tokov. Del dohodka gre v prihranke → velikost prihrankov = 0 → padec hitrosti kroženja denarja, zato nerealizacija produktov. Čim počasnejša je poraba, hitreje je varčevanje, daljši je čas ležanja denarja v blagajnah, počasnejši je obtok.

12 Potrebna količina transakcijskega denarja

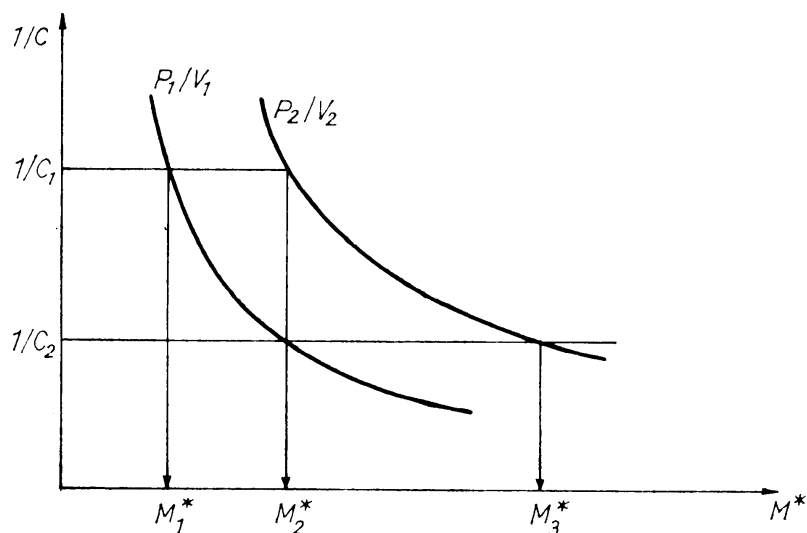
- Opredelevitev potrebne količine denarja v obtoku.
- Grafični prikaz, kako se spremeni potrebna količina denarja v obtoku ob porastu produkta, če se predpostavlja nespremenjena hitrost kroženja denarja in kupne moči denarja ne želimo spremeniti.
- Določitev potrebne količine denarja v obtoku:
 - v sistemu blagovnega (pravega) denarja,
 - v sistemu zamenljivih bankovcev,
 - v sistemu nezamenljivih bankovcev oz. knjižnega denarja
- Kaj pomeni opredelitev uradnega plačilnega sredstva (legal tender) in kaj zaznamuje pri denarju, ki ni niti blagovni, niti zamenljiv, avtomatično določanje zunanje vrednosti po notranji vrednosti blagovnega denarja.
- Kaj se zgodi, če je zunanja vrednost zlatnikov večja od njihove notranje vrednosti?
- Zakaj zlato ni moglo v zgodovini obstati kot denar?

a)

$$M = \frac{P \cdot C}{V}$$

$$\frac{P}{V} - \text{dano} \quad C = \text{konst.}$$

b)

c) - v primeru **blagovnega denarja** (školjka, žito, zlato) → omejena s količino sredstva, ki predstavlja denar; notranja vrednost (vrednost zlata) določi zunanjo vrednost → od te je odvisna

$$M^* = \frac{P \cdot \gamma^N}{V} \quad \gamma^Z = \gamma^N = \frac{1}{C}$$

količina denarja

Avtomatično prilagajanje notranje in zunanje vrednosti, ki dolgoročno nista različni ter prilagajanje resničnega obtoka potrebnemu.

- **nezamenljivi denar** - količino denarja v obtoku uravnava država preko centralne banke → ob dani hitrosti kroženja in P je količina denarja v obtoku odvisna od cene $1/C$ - zunanja vrednost denarja (kupna moč). Denar prihaja v obtok s kreditiranjem gospodarstva in države. Ob povečanju cen je M večja → zunanja vrednost pada.
- **menice** - emisijo menic z monetizacijo povečanja količine denarja v obtoku, lahko centralna banka uravnava s svojo rediskontno stopnjo, z njo pa vpliva na diskontno stopnjo poslovnih bank. Centralna banka določa koliko menic poslovnih bank bo rediskontiranih. Če bi rada zmanjšala količino denarja bo rediskontirala manj menic poslovnih bank, s tem ji bo zmanjšala obvezno rezervo, onemogočila kreditiranje gospodarstva, torej priliv novega denarja.

- **zamenljivi denar** (zamenljiv za zlato) → povečanje potrebe po denarju poveča zunanjo vrednost denarja nad nominalno. Zlato deponirajo v bankah, za to dobijo bankovce in poveča se obtok.

d) Da se gospodarstvo ne bi poslužilo drugih vrst denarja, država razglasi svoj denar za zakonito plačilno sredstvo, tako jo vsak dolžan, da ga sprejme za merilo svojega povpraševanja. Pri sodobnem denarju notranja vrednost ne omejuje njegove produkcije, zato emisijo monopolizira država sama ali s pomočjo bančnega sistema. Omogočena je emisija novega denarja in s tem prilagajanje količine denarja potrebam gospodarstva.

e) $\gamma^Z > \gamma^N \rightarrow$ pretvarjanje zlatnikov v denar \rightarrow povečanje resničnega obtoka na potrebni in zmanjšanje zunanje vrednosti na notranjo.

1. zlatniki gredo v denar

2. - Ponudba denarja se poveča, dvigne se cena, kupna moč pade

- Ponudba zlatnikov se zmanjša, cena zlata se dvigne

f) - Vrednost zlata ↓, $C \uparrow$, profiti ↑, več investicij, gospodarska rast

- vrednost zlata ↑, $C \downarrow$, profiti ↓, manj investicij, gospodarska rast ni mogoča

Povečanje vrednosti zlata pomeni pritisk na cene. V sedanjem času, za katerega je značilno forsiranje gospodarske rasti, je spreminjanje vrednosti zlata nesprejemljivo.

13 Povpraševanje za likvidnostnim denarjem

a) Kaj je denarna iluzija? Kaj je "leni denar"?

b) Kateri konkretni motivi vse vodijo k likvidnostnemu povpraševanju po denarju?

c) Grafični prikaz likvidnostnega povpraševanja in razlaga zakaj je pri nizki obrestni meri absolutno elastično.

d) Razmerje med hitrostjo kroženja denarja, Marshallovim **k** in Marxovim **t**: sličnosti in razlike.

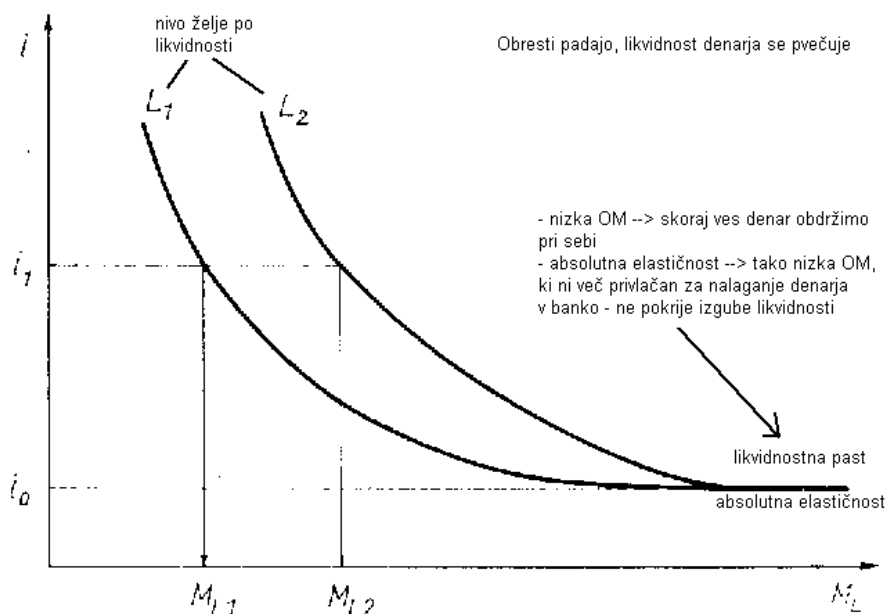
a) **Leni denar** - služi potrebam likvidnosti, ne opravlja funkcije menjave, $V = 0$. Ljudje držijo denar tudi, ko izgublja na vrednosti, ker menijo, da s konstantno nominalno vrednostjo denarja ostane konstantna tudi njegova realna vrednost.

b) - špekulativni motiv,

- sigurnostni motiv, občutek varnosti, občutek družbene vrednosti,

- stroški, ki nastanejo z njegovim pretvarjanjem.

c)

d) Hitrost obtoka je funkcija želje po likvidnosti.

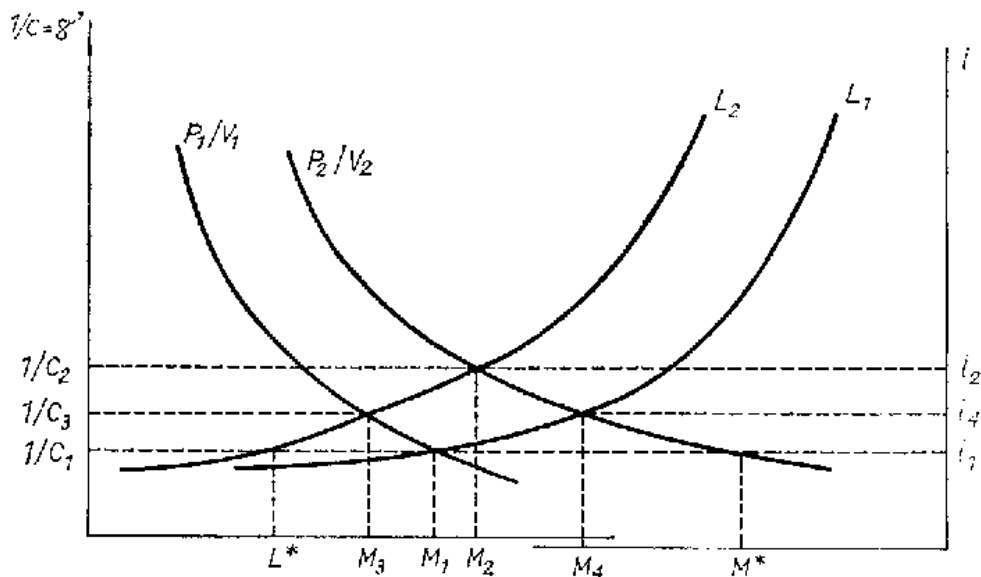
Marshallov k: tisti del družbenega dohodka, ki ga prebivalstvo želi hraniti pri sebi in je neka $1/V$.

Marxov t: dolžina ležanja denarja v neaktivni obliki. t in k sta formalno enaka \rightarrow želja, da se določen dohodek hrani v blagajni je enaka želji, da denar leži v blagajni določen čas. Oboje zmanjšuje hitrost obtoka denarja in onemogoča realizacijo povečanega produkta.

14 Skupno povpraševanje po denarju

a) Kako dve funkciji povpraševanja po denarju razdelita skupno količino denarja na del namenjen transakcijam in del namenjen likvidnosti (grafični prikaz)?

a)

Sečišče obeh krivulj razdeli dohodek za transakcije in dohodek za likvidnostni denar.

15 Marxov, Keynesov in New Deal pristop

- Rešitev problema je v nadomestitvi izostalega trošenja z nekim drugim trošenjem. Na kateri element trošenja je svojo pozornost usmeril Marx?
- Kateri izhod je predlagal Keynes? Katero ex ante enakost je opredelil?
- Kaj je bistvo New Deal pristopa za razliko od prvih dveh? Kateri je novi subjekt gospodarjenja poleg klasičnih subjektov gospodarjenja?
- Kaj pomeni državni kapitalizem?

- Poraba s strani kapitalistov - formalno trošenje - C.
- Kar se ne porabi se mora investirati. Izostala poraba se nadoknadi z investiranjem. $S \equiv I$ - gre za zelene investicije, ker je ex post enakost zagotovljena v vsakem gospodarstvu.
- G - to je praktičen pristop, uvaja nov subjekt gospodarjenja - državo. To je v primerih, ko izostale porabe ni mogoče nadoknaditi z drugo porabo.
- Država je subjekt porabe - direktnega vplivanja na tok gospodarstva.

16 Izvedena potrošnja in izvedene investicije

- Kako definiramo potrošno funkcijo?
- Zakaj temu delu potrošnje pravimo izvedena potrošnja?
- Kakšne so pričakovane vrednosti mejne stopnje potrošnje in konstante?
- Kakšna bi bila formula z funkcijo varčevanja in pričakovane vrednosti parametrov?

a) Potrošnja je enaka konstanti a plus dohodek krat α ($0 < \alpha < 1$).

$$C = a + \alpha \cdot D$$

$$\text{tg } \alpha = \frac{\Delta C}{\Delta D}$$

b) Ker je to potrošnja, o kateri odloča velikost realnega dohodka. $D \uparrow$, $C \uparrow$.

c) $a > 0$; $0 < \alpha < 1$

d) S povečanjem dohodka se povečujejo tudi prihranki, saj so boljše dobrina.

$$S = a + (1 - \alpha)D$$

.16.1

a) Razloži, kako pridemo do izvedenih (izzvanih) investicij preko povečanja potrošnje in povečanja proizvodnje?

b) V katero obdobje po Marshallu smiselno spada akcelerator? Napiši formulo in razloži.

c) Kakšna je pričakovana vrednost akceleratorja in zakaj?

d) Kateremu drugemu kazalcu je akcelerator podoben? V čem so razlike?

e) Starejša oblika akceleratorja kot razmerje med procentualnim povečanjem povpraševanja za proizvodi in procentualnim povečanjem povpraševanja za sredstvi dela.

a) Poveča se povpraševanje, proizvodnja reagira s povečanjem investicij - izzvanih. Večje povpraševanje po produktu izzove glede na dan a večje povpraševanje po produkcijskih faktorjih.

b) Dolgo obdobje.

$$a = \frac{I_{IZV}}{C_t - C_{t-1}}$$

Kaže moč reagiranja investicij na povečano porabo.

c) $a > 1$, ker je kapitalni količnik večji od 1

d)

$$\frac{\Delta K}{\Delta P} = \frac{I_C}{\Delta P} = \frac{I_{IZV} + I_{AVT}}{\Delta C + \Delta S}$$

Večji od 1 je tudi zato, ker v navalu optimizma prodajalci reagirajo premočno. Želja, da se zagotovijo potrebni faktorji pripelje do hitrega povečanja povpraševanja po njih.

Je pa tudi posledica dejstva, da je kapitalni količnik v večini panog večji od 1.

e)

$$a = \frac{\% \Delta PR}{\% \Delta PF}$$

V tej interpretaciji je a povsem tehnično razmerje, zaradi česar nima nikakršne zveze z družbenoekonomskimi karakteristikami gospodarstva.

.16.2

Povečano potrošno povpraševanje po tekstilu 40 privede do investicij v tekstilno industrijo 100, kjer so kapacitete polno izkoriščene.

a) Kateri pokazatelj lahko izračunaš?

b) Koliko znaša in kaj pomeni?

$$\Delta C = 40$$

$$\Delta I = 100$$

a) Izračunam lahko a .

b)

$$a = \frac{\Delta I}{\Delta C} = \frac{100}{40} = 2,5$$

Pomeni reagiranje investicij na povečanje povpraševanja.

.16.3

a) Kakšen je vpliv investicij v elektronsko industrijo 80 na dolgi in srednji rok, če je investicijski učinek v tej industriji 0,2 in mejna stopnja trošenja v gospodarstvu 0,5?

b) Pod katerimi predpostavkami to velja?

c) V katerih panogah pričakuješ učinke na dolgi rok in v katerih na srednji rok?

$$I = 80$$

$$\frac{\Delta P}{I} = p = 0,2$$

$$\alpha = \frac{\Delta T}{\Delta P} = 0,5$$

a)

$$\text{dolgi rok : } \Delta P = p \cdot I = 0,2 \cdot 80 = 16$$

$$\text{srednji rok : } \frac{\Delta P}{\Delta T} = 1 \Rightarrow \Delta T = \frac{\Delta P}{\alpha} = \frac{16}{0,5} = 32$$

b) Neizkoriščene kapacitete, delovna sila, a mora biti 1.

c) Srednji: tiste panoge, ki imajo neizkoriščene kapacitete.

Dolgi rok: velik investicijski učinek.

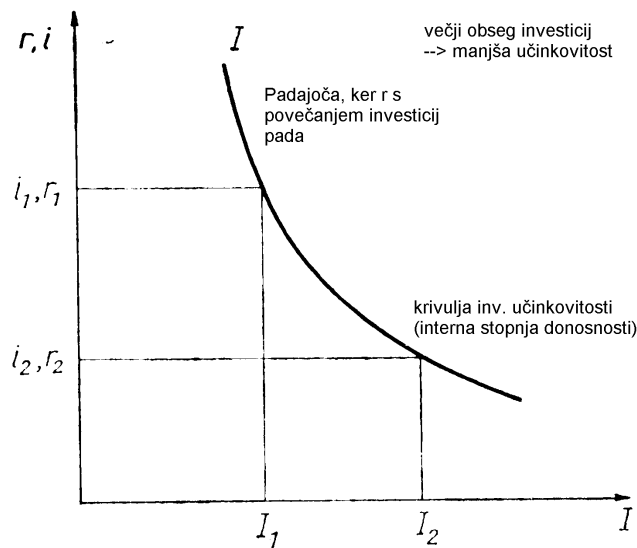
17 Potrošno in investicijsko povpraševanje ter avtonomna potrošnja in avtonomne investicije

a) Krivulja investicijske učinkovitosti. Graf. Razloži logiko njene oblike in opredeli interno stopnjo donosnosti kot funkcijo druge variable.

b) Krivulja investicijskega povpraševanja. Kaj po tej krivulji določa velikost investicij?

c) Investicijska krivulja. Razloži po katerem pravilu in zaradi katerih odločitev sta krivulji, ki jo sestavljata, povezani (graf, formula).

a) Če investicijske možnosti razporedimo od tistih z največjim investicijskim učinkom, do tistih z najmanjšim, dobimo naslednjo krivuljo:

b) Večja, ko je obrestna mera, manj investiramo. Investiramo do točke ko velja: INTERNA ST. DONOSNOSTI = OBR. MERA. Obseg investicij je funkcija obrestne mere. Učinkovitost investicij pa je funkcija obsega investicij.

c) Velika OM → malo investicij → interna stopnja donosnosti (profitna stopnja) velika

$$\pi' = \frac{\pi}{K} \neq i' = \frac{\text{obresti}}{K} \quad r = \frac{\pi}{\Delta K}$$

$$\frac{\pi}{\pi'} = \frac{\text{obresti}}{i'} \quad r = \frac{\pi - \text{profit}}{\Delta K = I_C} \quad i' = \frac{\text{obresti}}{I}$$

.17.1

a) Potrošno povpraševanje je tudi funkcija obrestne mere. Na katero delitev uporabe dohodka vpliva obrestna mera?

b) Kako sta povezani obrestna mera in koristnost potrošnje pri danem dohodku?

a) Dohodek se razdeli na S in C (prihranke in porabo). Večja obrestna mera naredi, da se varčevanje bolj izplača, poraba dohodka pa bo zato manjša.

b) OM↓, potrošnja↑, povpraševanje↑, koristnost↓. Potrošnja je funkcija obrestne mere, koristnost dobrin pa funkcija obsega trošenih količin. Če je obrestna mera nizka, bo oseba nabavljala večjo količino dobrin, v skladu s 1. Gossenovim zakonom pa bo tem dobrinam koristnost z vsako novo nabavljeno enoto padala.

.17.2

a) Definicija avtonomnih investicij.

b) Definicija avtonomne potrošnje.

c) Komentiraj faktorje od katerih so odvisne prve in druge.

a) Nastanejo zaradi povečane interne stopnje donosnosti.

b) Nastane zaradi povečanja koristnosti celotne porabe.

c) Avtonomne investicije so odvisne od TN in obrestnih mer.. Avtonomna poraba je odvisna od zmanjšanja koristnosti prihrankov in od obrestnih mer.

18 Načini vplivanja na potrošnje in investicije

- Kateri faktorji vplivajo na velikost investicij oziroma potrošnje?
- Kako to teorijo uporablja ekonomska politika za vpliv na velikost investicij in potrošnje?
- Kako vpliva obrestna mera na ti dve kategoriji?
- Vpliv fiskalne politike preko razpoložljivega dohodka na izvedeno potrošnje in izvedene investicije.

- Z obrestno mero, interno stopnjo donosnosti, koristnostjo, realnim dohodkom, povečanjem porabe.
- Obrestna mera vpliva na izzvane in avtonomne investicije in izzvano in avtonomno porabo.
- Pri višji obrestni meri je manj kreditiranja, manj se troši, investira.
- Dohodek vpliva na izvedeno porabo. Država zmanjšuje davke in razpoložljivi dohodek se poveča, cene se dvignejo. Ker so izvedene investicije funkcija cen, se s tem vpliva tudi na njih = *fiskalna politika*.

Mejna stopnja donosnosti vpliva na avtonomne investicije. Postopki vplivanja - pospešena amortizacija, zmanjševanje carin na uvoz opreme, začasno ali trajno osvobajanje davkov, uvajanje TN → vse to dvigne stopnjo donosnosti investicijam.

Koristnost vpliva na avtonomno porabo. To je subjektivno opredeljeno, zato je vpliv težji. Vpliva se lahko z dodajanjem psiholoških faktorjev - reklama, javno mnenje, prigovarjanja,...

.18.1

- Kako lahko ekonomska politika poskuša vplivati (stimulirati ali destimulirati) na avtonomne investicije?
- Kako lahko splošna klima v gospodarstvu vpliva na pričakovano stopnjo donosnosti?
- Zakaj pravimo, da so pri avtonomni potrošnji zelo pomembni tudi psihološki faktorji?

- Stimuliranje - enaki postopki za destimuliranje.
- Poleg TN, ki se uvaja vpliva tudi verjetnost skorajšnjega pojavljanja produktivne tehnike, trendi v porabi produkta tehnike, obstoječi in možni substituti, splošne konjunkturne klime.
- Faktorji, ki opredeljujejo avtonomno porabo, delujejo s posredovanjem psiholoških procesov porabnikov in so zato tudi ti psihološke narave.

19 Značilnosti sodobnega denarja

- Vrste denarja in značilnosti sodobnega denarja
- Kvantitativna teorija denarja; opredelitev tudi s pomočjo menjalne enačbe in iz izvedenih enačb.
- Uradni fiksni tečaj in drseči tečaji valute.
- Posebne pravice črpanja SDR, (ECU, Euro).
- Kako naj se določi rast denarja v obtoku ob ohranitvi njegove želene vrednosti (kupne moči)?

a) **Pravi denar:** blagovni, kovinski. **Nepravi denar:** bankovci, knjižni denar. Zamenljivi, nezamenljivi denar. **Sodobni denar** - nima notranje vrednosti, nezamenljiv, zakonito plačilno sredstvo, emisijo monopolizira država.

b) **Kvantitativna teorija denarja:** povečanje M povzroči enako % povečanje C oz. enako % zmanjšanje zunanje vrednosti - kupne moči.

$$\downarrow \gamma^z \Leftarrow \frac{1}{C \uparrow} = \frac{P}{V \cdot M \uparrow} \quad \frac{P}{V} = konst.$$

c) Zveza z zlatom je prekinjena. Emisijska politika želi obdržati zunanjo vrednost denarja (- novo cen) na določenem nivoju. Ta nivo je definiran s pomočjo količine zlata - *oficijalni tečaji valut*. Zaradi razmeroma nestabilne vrednosti dolarja so konstruirali valuto SDR - povprečje vrednosti svetovnih valut.

d)

$$M = \frac{P}{V \cdot \gamma^z}$$

e)

Problem je dani V - on njem odloča gospodarstvo in se pogosto spreminja, težko je ugotoviti smer spremembe in njeno intenzivnost.

20 Kako nastaja sodobni denar

- Nastanek blagovnega denarja, bankovcev, knjižnega denarja.
- V čem je razlika med fiduciarnim (novim) denarjem in starim denarjem?
- Razlikovanje med starim in novim denarjem.
- Kaj so elementi denarja v ožjem in širšem smislu danes?
- Kaj je obvezna rezerva, kaj presežna rezerva?
- Kako izgleda tipična bilanca (stanja) emisijske (centralne) banke, kako poslovne (komercialne) banke?

a) **Blagovni denar**: pojavi se neka dobrina kot posrednik, ki nadomesti potrebo po koincidencah. Blago, ki je hkrati blago in denar.

Bankovci - zgodovinsko je to potrdilo bankirja - zlatarja v 17. stoletju. Pomeni povpraševanje depozitarja po deponiranem zlatu in ima v začetku obliko menice → motiv: priročnost, varnost. Kasneje izdajajo nad stvarnimi depoziti = upniški denar.

Knjižni denar - nadomesti bankovce. - vknjižba deponirane gotovine v knjigah banke v korist deponenta = povpraševanje po deponirani gotovini. Gre za pretvarjanje ene oblike denarja v drugo, ki je bolj ekonomična in ne poveča denarja v obtoku.

b) **Fiduciarni denar** - povečuje količino denarja v obtoku. Nima realne podlage v depozitih.

Stari denar - ne povečuje količine, le spremeni obliko denarja.

c) Odg. b + s fiduciarnim denarjem banka kreditira gospodarstvo.

d) **Ožji denar** - gotovina (bankovci, kovanci) + depoziti na vpogled (TR, ŽR)

Širši denar - ožji denar + vezani depoziti

e) **Obvezna rezerva** - minimalna rezerva, ki jo morajo poslovne banke držati v gotovini in jo predpiše centralna banka. Izražena je v procentih narejenega knjižnega denarja.

Presežna rezerva - višek nad obvezno rezervo, ki služi v medbančnem procesu za ustvarjanje denarja.

f)

Centralna banka		Poslovna banka	
A	P	A	P
rezerve (zlato, devizne)	bankovci, ki jih izda	rezerve, krediti, deponirani vrednostni papirji in depoziti bankovcev gospodarstva	knjižni denar

21 Blagovna menica

- Vrste kreditov in kateri med njimi so najprimernejši za prilagajanje količine denarja v obtoku potrebni?
- Definicija menice in njene vrste (glede na različne značilnosti).
- Kroženje menic: funkcije emitenta, indosanta, indosatarja, pomen indosamenta; dospelost.
- Menična vsota (nominalna) in diskontiranje ter rediskontiranje menic.
- Kako se imenuje bančna menica in v čem se razlikuje od komercialne menice?
- Kaj omejuje emisijo menic?

a) **Kratkoročni:** *kontokorentni* - posamezniku na tekoči račun in *diskontni* - gospodarstvu s kupovanjem menic. **Dolgoročni** - krediti centralne banke državi, kreditiranje investicij.

→ diskontni so najprimernejši zaradi diskontiranja.

b) **Menica** - obljuba plačila, zapisana na nekem papirju. *Lastna menica* - če je po vsebini obljuba plačila. *Transirana* - kot ukaz 3. os.. praviloma banki, da plača določen znesek v določenem času. *Prinosniška* - če je zapisana prinosniku. *Imenska* - če je zapisana na ime.

c) Prodajalec, ki sprejme menico, kreditira kupca(→*emitent*). Lahko jo izkoristi za plačilo dolgov 3. os. (*reemitent* = prodajalec). *Indosament* - prenosna izjava na hrbtni strani ali podaljšku menice → z njim prenese *indosant* menične pravice na *indosatarja*. *Dospelost* - ko menico zadnji indosatar izplača od emitenta (z gotovino), menica neha nadomeščati denar.

d) **Menična vsota** - vrednost, ki piše na menici.

Diskontiranje - prodajati ali kupovati menice pred zapadlostjo. S strani poslovne banke z diskontno stopnjo, od menične vsote se odštejejo obresti od dneva reemitiranja do njenega prihoda v plačilo - dobiva se sedanja vrednost menice.

Rediskontiranje - ponovno diskontiranje; s strani centralne banke, z rediskontno stopnjo.

e) **Komercialna** - menica, ki se pretvori v prometno sredstvo.

Bančna - danes prodajalec menico diskontira poslovni banki - jo njej proda in ta nosi kreditiranje kupca = poveča denarni obtok.

f) Menica ni zakonito sredstvo plačila, prodajalec jo sprejme v plačilo edino, če to želi sam.

22 Mehanizem emisije denarja v sistemu ene poslovne banke

a) Navedite za vsakega od štirih akterjev (gospodarstvo, poslovne banke, centralna banka, država) katere vse funkcije opravljajo v sodobnem procesu emisije denarja.

b) Kaj pomenita fiduciarna emisija bankovcev in ustvarjanje knjižnega denarja nad stvarnimi depoziti za količino denarja v obtoku?

a) *Gospodarstvo* - vlaga denar v poslovno banko, prodaja menice poslovni banki, dobiva kredite od bank.

Država - prodaja papirje centralni banki in dobiva od nje kredite. Razglasi denar centralne banke za zakonito valuto.

Poslovna banka - diskontira menice, prejema gotovino in jo pretvarja v knjižni denar, kupuje vrednostne papirje, menice, ustvarja novi denar s kreditiranjem gospodarstva, prodaja vrednostne papirje centralni banki, dobiva kredite od centralne banke.

Centralna banka - kupuje od poslovne banke in države vrednostne papirje, rediskontira menice, s kreditiranjem države dobiva v gospodarstvo nov denar, odloča o obrestni meri, obveznih rezervah v poslovnih bankah, usmerja nabavo in prodajo vrednostnih papirjev.

b) Fiduciarna emisija bankovcev kot tudi ustvarjanje denarja nad stvarnimi pologi predstavljata v celoti novi denar in povečujeta njegov obtok. Da priliv novega denarja ne bi povzročil povečanja cen in s tem padca vrednosti denarja, mora biti v mejah potrebnega obtoka.

23 Medbančni sistem ustvarjanja denarja

a) V čem se obnašanje poslovne banke spremeni, ko jih je namesto ene več v sistemu?

b) Ali ena poslovna banka v sistemu več poslovnih bank povečuje denar v obtoku s tem ko spremeni bankovce v knjižni denar, le višek istih bankovcev nad obvezno rezervo pa posodi dalje?

c) Kako poteka medbančni proces ekspanzije knjižnega denarja (opis s pomočjo tabele)

d) Definicija denarnega multiplikatorja in formule za izračun potencialnega povečanja denarja v obtoku ob določenem neto depozitu.

e) Od katerih predpostavk zavisi ali bo potencialno možen porast denarja v obtoku v procesu medbančne ekspanzije tudi dosežen?

a) Če je več poslovnih bank, se denar lahko odteče, ne pride več nazaj - tu mora biti posamezna poslovna banka mnogo bolj previdna pri izdajanju fiduciarnega denarja. Osnovno pravilo, ki se ga držijo je, da ne kreditirajo več od depozitov, ki jih dobijo od gospodarstva.

b) Banka višek rezerve posodi gospodarstvu ali državi, tako ta višek pošlje nazaj v obtok. Fizično so to stari bankovci, ekonomsko pa je to novi denar.

c) Prva banka prejme depozit, ga spremeni v knjižni denar. V kolikor depozit presega obvezno rezervo, z zneskom kreditira stranke. Ta denar se pojavi v drugi banki, ki postopa na enak način kot prva. Multiplikatorski proces se tako nadaljuje. V sistemu več poslovnih bank vse skupaj skreirajo toliko denarja, kot ga v sistemu ene poslovne banke skreira ena banka.

d) **Denarni multiplikator** - številka, ki pokaže, koliko knjižnega denarja se na vsak tolar začetnega stvarnega pologa lahko ustvari. V bistvu daje zgornjo mejo tega kreiranja. Koliko se resnično skreira je odvisno od pripravljenosti gospodarstva, da prevzame kredite.

$$\frac{1}{\text{obv.rez.}} = \text{denarni multiplikator} \quad \Delta M = \frac{1}{\text{obv.rez.}} \cdot \Delta \text{neto depoziti}$$

e) - neto depozit zaradi odločitve gospodarstva, da poveča količino denarja,
- vsi odobreni krediti resnično pomenijo odliv gotovine denarja iz banke in to v višini odobrenega kredita.

.23.1

Vloge poslovne banke znašajo 200 denarnih enot, dvigi pa 80.

a) Koliko denarja in koliko novega denarja bodo potencialno banke kreirale, če je predpisana obvezna rezerva 20%?

b) Koliko, če gre za sistem le ene poslovne banke?

c) Koliko znašajo presežne rezerve, če je banka na osnovi neto depozitov odobrila le 400 enot novih kreditov?

Depozit = 200

Dvig = 80

a)

$$\Delta M = \frac{1}{0,2} \cdot 120 = 600 \quad (120 \text{ je stari, } 480 \text{ je novi})$$

b) Enako, vendar tu naredi to samo ena (v enem koraku), prej pa to naredi več bank v medbančnem procesu. Ena banka lahko naredi 5x toliko kot je dobila vlog.

c) $400 + 120 = 520$; $600 - 520 = 80 =$ presežna rezerva.

24 Monetarna politika

a) Kaj je monetarna politika?

b) S katerim sredstvom se vodi monetarna v primerjavi s fiskalno in z dohodkovno emisijsko politiko?

c) Kaj pomenijo kvalitativni in kaj kvantitativni ukrepi monetarne politike in kateri so konkretno eni in drugi?

d) Kateri med kvantitativnimi ukrepi je najbolj, kateri najmanj učinkovit pri uravnavanju količine denarja v obtoku?

e) Če želi centralna banka zmanjšati (povečati) količino denarja v obtoku, s kakšnimi spremembami posameznih kvantitativnih instrumentov monetarne politike vse lahko to stori?

f) Cilji ekonomske politike so hitrejša rast ob majhni inflaciji ter ravnotežju plačilne bilance. S kombinacijo katerih hkratnih ukrepov posameznih vrst ekonomske politike bi navedene cilje skušali doseči?

a) Del gospodarske politike, ki jo izvaja država oz. od nje pooblaščen centralna banka s posredovanjem denarja.

b) Fiskalna politika je davčna. Vodi se z denarjem - pomembno vlogo igrajo banke, ki prilagajajo obtok denarja potrebam gospodarstva. Davčna politika se ukvarja z državnimi prihodki (davki) in njenimi izdatki. Država je tu pomemben subjekt, vpliva na produkt in ne ostaja nevtralna.

c) **Kvalitativni** - kje in koliko je potrebno povečati kredite, kontengiranje in alociranje kreditov, diferenciranje obrestne mere.

Kvantitativni - za vse gospodarstvo enako. Manipuliranje z obrestno mero, nakup in prodaja vrednostnih papirjev, določitev rezerve poslovnim bankam.

d) Najmanj učinkovito je manipuliranje z obrestno mero. Ker tu banka ni samostojen subjekt; na koncu je odvisna od odločitev gospodarstva, da bo vzelo kredit. Najbolj učinkovito je spreminjanje deviznih rezerv poslovne banke, tu lahko banka odloča sama. Tudi tu je manjša uspešnost pri povečanju obtoka denarja, saj je spet odvisna od odločitev gospodarstva.

e) 1. poveča obvezno rezervo poslovnih bank.

2. zvišanje rediskontne stopnje.

3. prodaja obveznic centralni banki (posredno), prodaja obveznic gospodarstvu (direktno).

Obraten proces (povečanje) je manj uspešno pri manipuliranju z obvezno rezervo in pri nakupu vrednostnih papirjev.

f) Cilj: povečanje produkta, zmanjšanje inflacije, izravnana uvozno - izvozna bilanca. S progresivnim obdavčenjem se poraba zmanjša manj, zato se produkt bolj poveča (država vse davke potroši). Sprememba produkta poveča tudi izvoz, vendar vse dokler niso kapacitete izkoriščene. Če povečujemo trošenje še naprej, to ne gre v povečanje produkta, ampak v povišanje cen. Na dolgi rok je možno zgraditi nove kapacitete (več investicij → gospodarska rast). Z vsakim povečanjem izvoza in s tem dohodkov pa se poveča tudi uvoz. Negativna plačilna bilanca deluje destimulativno na gospodarstvo. To rešimo s tečajno politiko - tako, da zmanjšamo uvoz → premaknemo tečaj gor - devalvacija domače valute. pri povečanem produktu moramo povečati tudi ΔM , da bo mogoča realizacija produkta, če ne bo poraba zaostajala za dohodkom (to bi zmanjšalo gospodarsko aktivnost, produkcijo). Resnični obtok mora biti enak potrebnemu, če ne je inflacija, zunanja vrednost denarja pade, centralna banka takrat zmanjša M s prodajo vrednostnih papirjev direktno gospodarstvu ali poslovnim bankam ali pa zviša obvezno rezervo.

26 Predpostavke rasti produkta paralelno z rastjo trošenja

a) Opišite simultani vpliv rasti produkta na rast trošenja in obratno.

b) Pri analizi vpliva rasti trošenja na rast produkta gre za kakšno vrsto produkta in za kakšno razdobje po Marshallu.

c) Kako se interpretira neizkoriščenost kapacitet narodnega gospodarstva glede produkcijskih sredstev, delovne sile?

a) Pri nominalnem proizvodu to ni problem, saj je trošenje enako produktu. Če povečamo T , povečamo P . Pri realnem sta za to potrebni dve predpostavki: neizkoriščenost kapacitet in delovne sile. Le tako povečano trošenje ne bo izzvalo povečanja cen.

b) Kratko - srednje dolgo razdobje; realni produkt.

c) Neizkoriščenost kapacitet produkcijskih sredstev je znotraj panoge, delovne sile pa glede na celotno gospodarstvo (znotraj panoge pa izkoriščene):

27 Povečanje produkta s pomočjo povečanja trošenja

a) Definiraj dejanski, ravnotežni in potencialni produkt (tudi grafično).

b) Katere alternativne odločitve v kritičnem trenutku delitve dohodka so mogoče? Opiši tudi grafično in z ustreznimi funkcijami trošenja!

c) Razloži mehanizem, spreminjanja dejanskega produkta pri enkratni spremembi avtonomnega trošenja in oceni tako velikost skupne spremembe dejanskega produkta in spremembo ravnotežnega produkta.

d) Definiraj in izpelji enačbo vpliva enkratne spremembe avtonomnega trošenja na skupno povečanje dejanskih produktov v času od premika do povratka v ravnotežje.

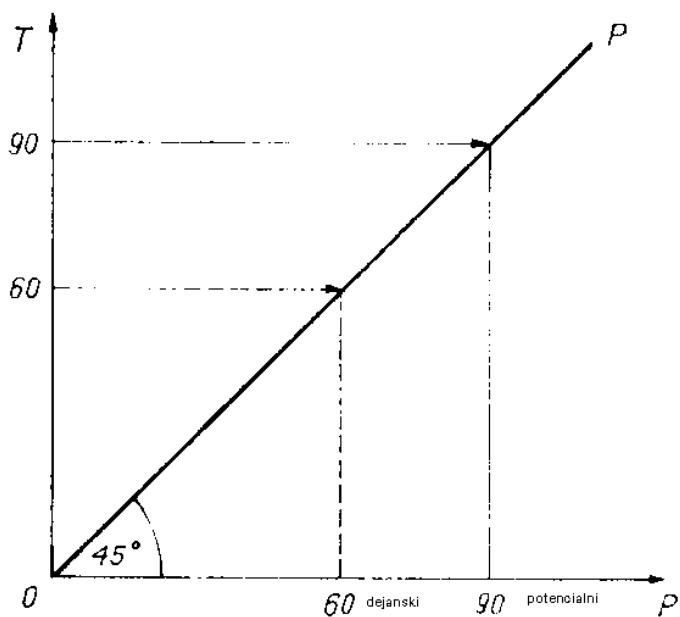
e) Kaj je multiplikator avtonomnega (samostojnega) trošenja oziroma proizvodni multiplikator?

f) Kakšne vse vrste multiplikatorjev poznate? Formule in vsebinski opis!

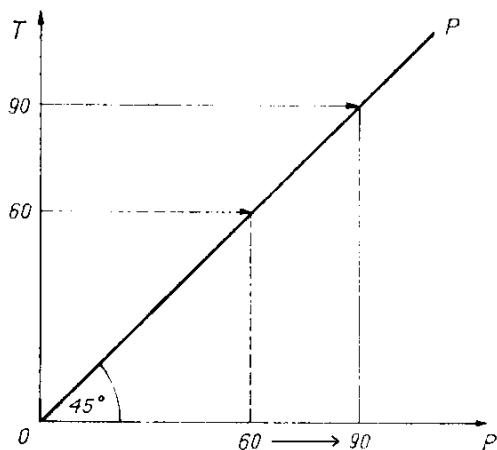
a) **Potencialni produkt** - produkt pri polni zaposlenosti, pri polni izkoriščenosti kapacitet.

Ravnotežni produkt - produkt, ki zadržuje določeno velikost in ne odstopa od nje ne niže ne višje. Trošenje je tu enako, povprečna stopnja trošenja je 0, prihranki so 0.

Dejanski produkt - produkt, ki se poveča z enkratnim povečanjem avtonomnega trošenja. Povečanja so iz obdobja v obdobje manjše - seštevke povečanj dejanskega produkta da povečanje ravnotežnega produkta pri trajnem povečanju trošenja.

b) 1. povečan dohodek v celoti potrošijo, ni prihrankov:

$$\Delta y = \Delta T + \Delta S$$

$$1 = \frac{\Delta T}{\Delta y} + \frac{\Delta S}{\Delta y}$$

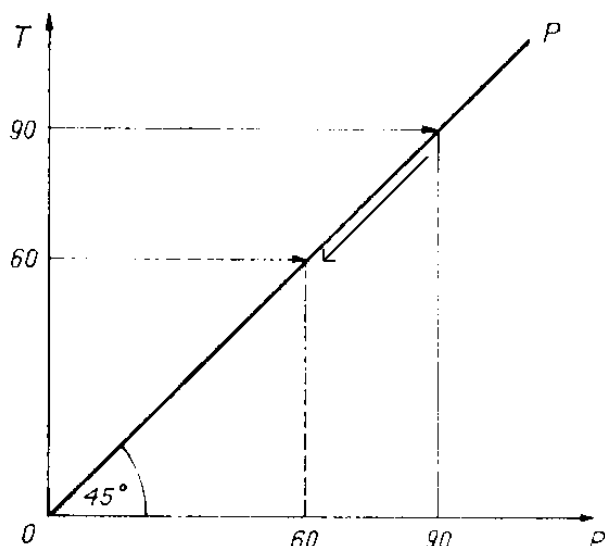
$$1 = \alpha + 0$$

$$T = a + \alpha P$$

$$\alpha = \frac{\Delta T}{\Delta P} = 1 - \text{koliko od D potrošimo}$$

NOVI RAVNOTEŽNI PRODUKT

2. povečan dohodek v celoti prihranijo:

$$\Delta y = \Delta I + \Delta S$$

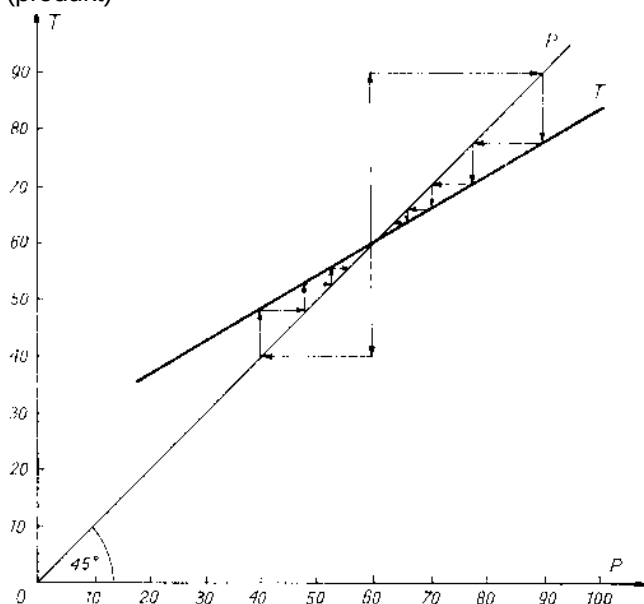
$$\frac{\Delta T}{\Delta y} + \frac{\Delta S}{\Delta y}$$

$$1 = 0 + (1 - \alpha)$$

$$\frac{\Delta I}{\Delta D} = 0$$

RAVNOTEŽNI P. PADE NAZAJ NA PRODUKT PRED POVEČANJEM TROŠENJA

3. povečan dohodek se tudi potroši, vendar trošenje se poveča manj kot se je povečal dohodek (produkt)

$$1 = \frac{\Delta T}{\Delta y} + \frac{\Delta S}{\Delta y}$$

$\frac{\Delta T}{\Delta y}$ - mejna nagnjenost k trošenju

$\frac{\Delta S}{\Delta y}$ - mejna nagnjenost k prihrankom

VEČJI α → DALJŠE VRAČANJE NA RAVNOTEŽNI NIVO

c) Sorazmerno s spremembo trošenja se spremeni tudi produkt. Realni proizvod se spremeni, vendar so te spremembe vse manjše in se po določenem času proizvodnja vrne na svoj prejšnji nivo ravnotežnega produkta - v primeru enkratnega avtonomnega trošenja se ravnotežni produkt ne more spremeniti, spremeni se le realni.

Povečanje produkta zaradi povečanja trošenja v i-tem obdobju:

$$\Delta P_i = (\alpha)^{i-1} \cdot \Delta T$$

Povečanje produkta v vseh obdobjih po ΔT :

$$\sum \Delta P_i = \frac{1}{1-\alpha} \cdot \Delta T$$

$$\frac{1}{1-\alpha} = \text{multiplikator avtonomnega trošenja}$$

d)

$$\sum \Delta P = \Delta T + \alpha \Delta T + \alpha^2 \Delta T + \dots + \alpha^n \Delta T$$

$$\sum \Delta P_i = \frac{1}{1-\alpha} \cdot \Delta T$$

ΔT - zacetno enkratno povecanje trošenja

e) **Proizvodni multiplikator** - pokaže za koliko se poveča produkt v vseh bodočih obdobjih pri določenem avtonomnem povečanju trošenja v določenem obdobju.

f) Denarni - davčni multiplikator. Proizvodni - multiplikator avtonomnega trošenja.

28 Povečanje ravnotežnega produkta

a) Zakaj je za spremembo ravnotežnega produkta potrebno trajno in ne enkratno povečanje avtonomnega trošenja?

b) Opiši mehanizem vpliva trajne spremembe avtonomnega trošenja na spremembo ravnotežnega produkta grafično, s formulami in vsebinsko!

c) Ob kateri specifični predpostavki bi tudi enkratno povečanje avtonomnega trošenja povečalo ravnotežni produkt?

d) V katerih konkretnih oblikah se lahko pojavi avtonomno trošenje?

e) Kako več sestavin finalnega povpraševanja hkrati vpliva na ravnotežni proizvod?

a) Zato, ker enkratno povečanje izzove skozi naslednja obdobja vse manjše spremembe in spet pristane na starem ravnotežnem nivoju. Če pa je avtonomno trošenje trajno, lahko povečan produkt ostane na višjem nivoju in je to novi ravnotežni produkt.

b) *Vsebinsko*: začetno povečanje trošenja izzove povečanje produkta, vendar bi ta pedel nazaj, če ne bi bilo trošenje prisotno v vseh obdobjih - trajno. Poleg dodajanj (trajnih) avtonomnega trošenja so v vsakem obdobju še izvedena trošenja. Proces se konča, ko je skupno trošenje (izvedeno in avtonomno) enako proizvodu prejšnjega obdobja, v katerem je izvedeno trošenje, ki je posledica trošenja v 1. obdobju enako 0.

Formula:

$$\sum \Delta P_{t+n} = \frac{1}{1-\alpha} \cdot \Delta T_t$$

sprememba ravnotežnega P :

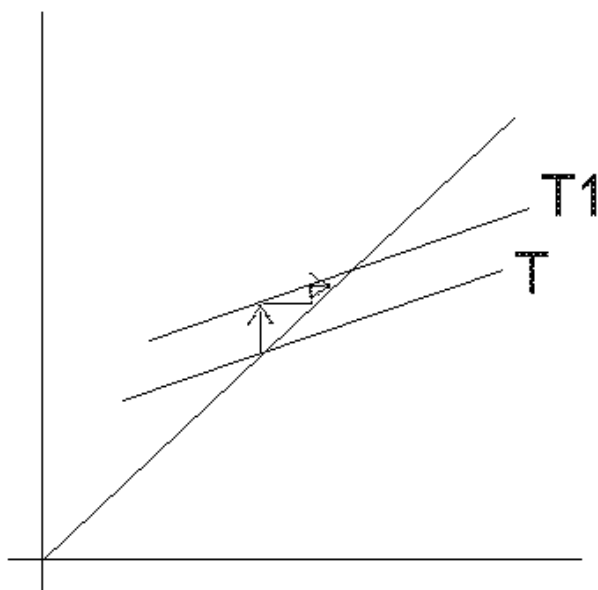
$$\Delta P_{t+n} = \alpha^n \cdot \Delta T_t$$

$$\Delta P_1 = \Delta T$$

$$\Delta P_2 = \Delta T + \alpha \cdot \Delta T$$

$$\Delta P_3 = \Delta T + \alpha^2 \cdot \Delta T + \alpha \cdot \Delta T$$

Grafično:

- c) Če bi faktorji, ki so zaradi povečanja produkta dobili večji dohodek vsa naslednja obdobja ta dohodek v celoti porabili.
- d) Zasebna in obča poraba, investicije, izvozno-uvozna bilanca ali katerokoli kombiniranje teh tipov trošenja.
- e) Obča poraba npr. povečuje domačo proizvodnjo, uvoz pa jo zavira, velik uvoz ni dober za domačo gospodarsko aktivnost.

29 Multiplikator plačilne bilance

- a) Definicija plačilne bilance.
- b) Multiplikator izvoza, uvoza in plačilne bilance; formule in vsebinska razlaga zakaj izvoz vzpodbuja domačo gospodarsko rast, uvoz jo hromi.
- c) Na kateri način negativna plačilna bilanca zmanjšuje, pozitivna pa povečuje stvarni produkt in potencialni produkt?

a) **Plačilna bilanca** - upošteva ves uvoz in izvoz, vendar v njuni protivrečnosti (plačila za uvožene dobrine in storitve oz. izvožene dobrine in storitve). Gre za razliko med uvozom in izvozom.

b) **Izvozni multiplikator** - pokaže povečanje domače proizvodnje, ki jo izzove povečan izvoz, ki pomeni dodatni dohodek. V primeru, da je izvažanje trajno, je povečanje produkta enako novemu ravnotežnemu produktu

$$\frac{1}{1-\alpha} \cdot \Delta E$$

Uvozni multiplikator - multiplikacija, ki je posledica povečanega uvoza, le-ta pomeni manjše trošenje domačega produkta, pomeni manjšo profitno stopnjo, zaslužke, manj investicij, upočasnjena gospodarska rast, če je povečanje uvoza trajno, gre za nov ravnotežni produkt.

$$\frac{1}{1-\alpha} \cdot \Delta U$$

Multiplikator plačilne bilance - pokaže vpliv izvozno uvozne bilance na produkt, v primeru trajnosti pomeni nov ravnotežni produkt.

$$\frac{1}{1-\alpha} \cdot \Delta(E-U)$$

c) Pasivna E-U bilanca deluje v dveh smereh:

- zaradi velikega U se manj troši domači produkt, obstoječe kapacitete ostajajo neizkoriščene → na kratki rok to pomeni nezmožnost doseči potencialni produkt pri realnih investicijah.
- poleg tega se zaradi povečanja U pomanjša r investicij, obseg investicij je manjši - na dolgo obdobje ne razširjamo kapacitet, ni novih investicij, kar zmanjšuje produkt pod potencialnega - tistega, ki bi bil možen ob povečanju investicij.

Aktivna E-U bilanca:

- večji E pomeni izkoriščanje obstoječih kapacitet - dosežen je potencialni produkt.
- povečajo se investicije na dolgo obdobje, razširijo se kapacitete, poveča se gospodarska rast.

30 Mejna stopnja domačega trošenja

a) Avtonomni in izzvani uvoz.

b) Kolikšna je običajno dohodkovna elastičnost uvoza in kaj to pove o kakovosti uvoženih dobrin?

c) Kateri so elementi skupne nagnjenosti k trošenju?

d) Primerjaj upoštevanje učinka izvoza in uvoza na rast produkta preko izvozno-uvoznega multiplikatorja in preko multiplikatorja domačega trošenja; podobnosti in razlike!

a) Avtonomni → poveča se sam od sebe; izzvani → rezultat povečanja dohodkov - vsak izvoz poveča dohodek in tudi uvoz.

b) Večja od 0. → ob povečanju y se poveča trošenje tujih produktov bolj kot se poveča domače trošenje.

c)

$$\alpha = \alpha' + \beta$$

↑ ↙
mejna nagnjenost k trošenju domačega P mejna nagnjenost k trošenju tujega P

mejna nagnjenost k trošenju domačega P

d)

$$\Delta P = \frac{1}{1-\alpha-\beta} \cdot \Delta(E-U) = \frac{1}{1-\alpha} \cdot \Delta(E-U) - \text{tu se upošteva skupno trošenje (domace in tuje)}$$

$$\Delta P = \frac{1}{1-\alpha'} \cdot \Delta T - \text{pomeni povečovečizključno domacega trošenja}$$

Večji, ko je β , bolj se vzpodbuja tuja proizvodnja, manjši delež je α' , ki vzpodbuja aktivnost domače proizvodnje.

$$\frac{1}{1-\alpha-\beta} = \frac{1}{1-\alpha'} = \frac{1}{s+\beta}$$

↑ ↘
odteče iz domače proizvodnje

se vrne na domačo proizvodnjo

Trošenje ne zaostaja za rastjo produkta le zaradi prihrankov, temveč tudi uvoza.

Uvod

a) Kaj je fiskalna politika?

b) Katere so postavke prejemkov in izdatkov proračuna in kakšen je lahko njegov saldo? Kaj je izravnani proračun?

c) Kako je saldo proračuna povezan z (notranjim) dolgom države?

a) Fiskalna politika je proračunska politika. Politika prihodkov in izdatkov države.

b)

Izdatki (G)	Prejemki (Da)
plače državnim uslužbencem	kreditni iz tujine
investicije	centralna banka
nabava dobrin in storitev - materialni izdatki	obdavčenje

$G > Da \rightarrow$ primanjkljaj = deficit

$G = Da \rightarrow$ izravnani proračun

$G < Da \rightarrow$ presežek = suficit.

c) $G > Da$ - proračunski primanjkljaj \rightarrow država vzame kredit od centralne banke.

33 Davčni multiplikator

- Trije viri za financiranje trošenja države in kateri je prevladujoč v normalnem gospodarstvu?
- Davki kot funkcija davčne stopnje in davčne osnove.
- Proporcionalno in progresivno obdavčenje; ali so pri proporcionalnem obdavčenju zneski davkov enaki?
- Kaj pravi Haavelmovo pravilo; dokaz s formulami, grafom in številčnim primerom.
- Zakaj je multiplikator progresivnega obdavčenja večji od 1?
- Kdaj bi bila stopnja in vrsta obdavčenja nepomembna za rast produkta?

a) Prevladuje obdavčenje potrošnih enot, podjetij.

b)

$$Da = t \cdot y$$

$$t = \text{davčna stopnja}; \quad y = \text{davčna osnova} = \text{dohodek}$$

Progresivno obdavčenje: višji $y \rightarrow$ višji t

Proporcionalno obdavčenje: t je enak ne glede na y .

c) Proporcionalno obdavčenje - vsi imajo enake davčne stopnje - davek - enak delež od dohodka (ki pa so različni), zato je tudi velikost dohodkov različna.

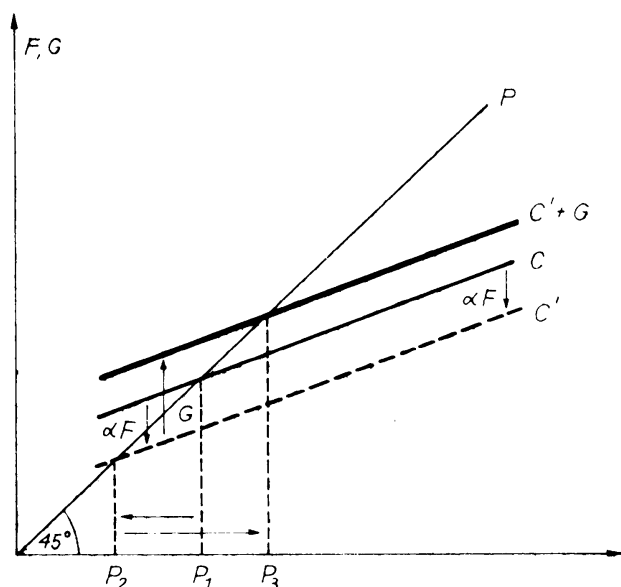
Progresivno - višji dohodki - višje davčne stopnje \rightarrow zmanjšuje razlike med dohodki.

d)

$$-\frac{\alpha}{1-\alpha} + \frac{1}{1-\alpha} = \frac{1-\alpha}{1-\alpha} = 1 \quad \Delta P = 1 \cdot \Delta Da$$

Multiplikator proporcionalnega obdavčenja je 1.

Za kolikor se povečajo davki, za toliko se poveča produkt.

Novi P je za Da večji od starega.

e)

$$-\frac{\beta}{1-\alpha} + \frac{1}{1-\alpha} = \frac{1-\beta}{1-\alpha} > 1$$

$\alpha > \beta$ - zmanjšanje T je manjše pri progresivnem obdavčenju (bogati varčujejo več), z obdavčenjem se mobilizirajo dohodki, ki bi drugače ostali neaktivni - prihranjeni.

f) Če je $\alpha_{VSEH} = 1 \rightarrow$ nič ne prihranijo, y se v celoti potroši, vsi davki gredo na račun zmanjšanja porabe. Razlik med progresivnim in proporcionalnim obdavčenjem ne bi bilo, ker bogati tu ne bi imeli prihrankov.

Ob predpostavki izravnane proračuna $Da=G$ država s svojimi izdatki le nadomesti zmanjšano porabo, do spremembe produkta sploh ne bi prišlo. Nagnjenost k trošenju države in prebivalstva mora biti enaka.

34 Proračun in oscilacije družbenega produkta

- Glavna cilja fiskalne politike glede produkta? Socialni cilji?
- Ali je uravnoteženi proračun nevtralen za rast in oscilacije produkta?
- Dokaži, da deluje uravnoteženi proračun prociklično.
- Zakaj ni mogoče proticiklično oblikovanje davčnih stopenj v sistemu uravnoteženega proračuna?
- Kako neuravnoteženi proračun deluje proticiklično?
- V katerem primeru konstantne (progresivne) davčne stopnje delujejo proticiklično, v katerem prociklično?
- Oblike proticikličnega delovanja izdatkovne strani in dohodkovne strani proračuna

a) Čim hitrejša, stabilnejša rast. Soc. cilji: zmanjšanje nezaposlenosti.

b) Ne - uravnotežen proračun povečuje produkcijo, bolj jo vzpodbuja pri progresivnem, ker zmanjša porabo. Poleg tega pa povečuje oscilacije. Fiksne davčne stopnje bi pomenile, da bi država trošila v recesiji manj, ker bi zaradi zmanjšanih dohodkov bili davki manjši.

Variabilne davčne stopnje pa bi pomenile večje davke v recesiji, zato da bi obseg proračuna ostal enak - to ni realno izvedljivo.

c) Glej odgovor b.

d) To bi bilo nesprejemljivo. V času recesije bi bili davki večji, blažji bi bili davki v času razcveta.

e) Boom: $G < Da$; Recesija: $D > Da$.

f) V primeru izravnane proračuna prociklično, v primeru neizravnane pa proticiklično. Dohodki se v boomu povečajo, višje so davčne stopnje, zaradi česar se razpoložljivi dohodki zmanjšajo in stabilizacija je avtomatična.

- g) $G \rightarrow$ subvencije, negativni davek v recesiji.
 Da \rightarrow progresivne davčne stopnje delujejo anticiklično.
 Več izdatkov države v recesiji in manj v boomu.

.34.1

Če se avtonomno trošenje ob mejni nagnjenosti k trošenju 0,6 poveča enkratno za 20,

- a) za koliko se bo povečal ravnotežni produkt?
 b) kolikšno bo skupno povečanje dejanskega produkta in kolikšno povečanje produkta v drugem razdobju?
 c) kako bi enak učinek dosegli s proporcionalnimi davki ob uravnoteženem proračunu? Koliko bi se moralo nabrati davkov pri progresivnem obdavčenju za enak učinek, če je $\beta=0,2$?

$$\alpha = 0,6$$

$$\Delta T = 20$$

- a) Ne bo se spremenil, ker gre za enkratno spremembo.
 b)

$$\sum \Delta P = \frac{1}{1-\alpha} \cdot \Delta T = \frac{1}{1-0,6} \cdot 20 = 50$$

$$\Delta P_2 = \Delta T + \alpha \cdot \Delta T = 20 + 0,6 \cdot 20 = 32$$

- c)

$$\Delta P = 1 \cdot \Delta Da = 50$$

$$\Delta P = \frac{1-\beta}{1-\alpha} \cdot \Delta Da$$

$$50 = 2 \cdot \Delta Da$$

$$\Delta Da = 25$$

.34.2

Ravnotežni produkt 200 je 50% potencialnega produkta, ki ga želimo doseči. Ob skupni mejni nagnjenosti k trošenju 0,8:

- a) Za koliko je potrebno povečati avtonomno trošenje; enkratno ali trajno?
 b) Kako bi dosegli enak učinek s proporcionalnim obdavčenjem?
 c) Če je znan podatek, da je nagnjenost k trošenju produkta iz uvoza 0,2, kolikšen je v resnici multiplikator domačega trošenja in učinek spremembe avtonomnega trošenja pod a) na ravnotežni produkt?
 d) Če je izvoz = x (roj. dan), uvoz = y (roj. mesec) zgolj v enem letu, kakšen je vpliv plačilne bilance na skupni produkt in na ravnotežni produkt?

$$P_R = 200$$

$$P_P = 400 \quad \Delta P = 200$$

$$\alpha = 0,8$$

- a)

$$\Delta T = (1-\alpha) \cdot \Delta P$$

$$\Delta T = 0,2 \cdot 200 = 40 \quad \text{trajno}$$

b)

$$\Delta P = \Delta Da = 40$$

c)

$$\beta = 0,2$$

$$\alpha = 0,6$$

$$\Delta T = 40$$

$$\Delta P = \frac{1}{1-\alpha} \cdot \Delta T = 100$$

d)

$$E = 10$$

$$U = 2$$

$$\alpha = 0,8$$

$$\Delta P_R = 0 \text{ enkratno}$$

$$\sum \Delta P = \frac{1}{1-\alpha} \cdot \Delta(E - U) = \frac{1}{0,2} \cdot 8 = 40$$